

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертацію Червінчук Аліни Олегівни
на тему «Феномен війни в інформаційному просторі України
2015-2018 рр. (за матеріалами воєнної документалістики)»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 06 «Журналістика»
за спеціальністю 061 «Журналістика»**

Ступінь актуальності обраної теми дослідження

Актуальність наукової розвідки зумовлена її дослідженням у контексті запиту української і світової спільноти на матеріали української воєнної документалістики, зокрема про події на Сході України, а також у зв'язку з потребою в комплексному аналізі ознак феномену війни в аспекті теоретичного осмислення та прикладного застосування впливу війни на дійсність у фізичному, соціальному, політичному й психологічному вимірах, що перебудовує інформаційний простір і когнітивну реальність. Саме тому релевантною сучасному запиту є і спроба здобувачки наукового ступеня сформулювати комплексне уявлення щодо способів репрезентації досвіду війни в Україні періоду 2015-2018 рр. у сучасній українській воєнній документалістиці та окреслити авторську позицію і комунікаційні стратегії, що використовують при осмисленні феномену війни й побудові соціокультурного образу сучасної української воєнної історії.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація корелює з профілем науково-дослідних робіт факультету журналістики Запорізького національного університету і виконана в межах наукової теми № 0119U002915 «Традиційні та нові медіа: історичний і теоретико-прикладний аспекти».

Наукова новизна і практичне значення отриманих результатів.

Результати, отримані в результаті дослідження, беззаперечно мають наукову новизну і з огляду на емпіричний матеріал, і з урахуванням

теоретичного значення роботи. Зокрема, авторкою вперше вивчено особливості репрезентації війни на Сході України в українській воєнній документалістиці, запропоновано концептуальну модель репрезентації війни в українській документалістиці, що базується на аналізі концептів «війна», «воїн», «ворог», а також визначено стратегії репрезентації воєнної документальної історії та учасників подій. Отримані результати можуть лягти в основу створення документальної історії, зокрема орієнтуючись на авторські комунікаційні стратегії та систематизований методологічний підхід до вивчення сучасної документалістики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків.

Наукові положення і висновки мають достатнє теоретичне обґрунтування, що доводиться опрацюванням здобувачкою значного обсягу наукових розвідок, релевантністю й валідністю застосування різних методів дослідження. Так, список використаних джерел містить 189 найменувань праць, що є потужною основою для ґрунтовної теоретичної бази дослідження. За темою дисертації опубліковано 9 наукових статей (серед них українські фахові, закордонні видання та стаття в колективній монографії), видано одноосібну монографію, опубліковано матеріали та тези доповідей на наукових конференціях.

Характеристика основних положень роботи.

Дисертація має логічно зумовлену структуру й складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел. Обсяг основного тексту роботи – 197 сторінок.

У Вступі обґрунтовано вибір теми, сформульовано мету й завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження, окреслено матеріали й методологію наукового пошуку, висвітлено наукову новизну, теоретичне й практичне значення здобутих результатів, подано відомості про апробацію результатів дослідження, основні публікації автора та структуру дисертації.

У першому розділі «Війна у вимірі сучасної документалістики» дослідниця пропонує результати вивчення інформаційного простору й теми

війни на Сході України у вітчизняному його сегменті, перейшовши від огляду літератури з питань загальної медіатизації до конкретної функціональної складової медіа в сучасному суспільстві, а також аналізу вже наявних згадок про війну на світовому медіаринку. Тут виділено функції та особливості наративу, наголошено на формах презентації матеріалу від наратора, а власне для комуніканта-наратора виведені поради при відображенні тем воєнної тематики.

У другому розділі «Феномен війни на Донбасі з позиції автора-спостерігача за подіями» виділено дві ролі, що властиві статусу автора-спостерігача за подіями як комуніканта, зосереджено увагу на специфіці подання історії, що характеризує документальний наратив некомбатанта, а саме виділені такі види подання історії: репрезентація історій від першої особи, подача дискретних окремих і завершених історій, що поступово знайомлять аудиторію з героїнями збірки, демонструють їхній шлях та мотивацію вибору, передача окремих фрагментів про життя в умовах війни, реконструкція вражень і переживань, а не хроніки бойових дій.

Третій розділ «Феномен війни на Донбасі з позиції автора-учасника подій» присвячений виокремленню особливостей статусу автора-учасника подій, що кардинально відрізняється від автора-спостерігача насамперед активною участю в різного роду діях воєнного періоду та ведуть розповідь не про героїв, а від першої особи. Також виведені характеристики документального наративу, до якого належать екзистенційний та воєнний досвід, а також альтернативна реальність. Додатково в розділі проаналізовані концепти «війна», «воїн», «ворог».

У **Висновках** викладено основні теоретичні та практичні результати дослідження, окреслено перспективи подальшого наукового пошуку.

Дисертація **оформлена** відповідно до чинних вимог, які виносяться до визначеного типу наукових розвідок, написана в науковому стилі, характеризується логічністю, послідовністю, системністю у викладі матеріалу. Текст відповідає **принципам академічної доброчесності**.

Зауваження й рекомендації

Не ставлячи під сумнів теоретичну значущість і практичну цінність дисертаційної праці, є потреба у висловленні деяких зауважень рекомендаційного характеру:

1. При обґрунтуванні актуальності теми дослідження у вступі здобувачка використовує терміни «протистояння», «конфлікт», «громадянська війна», «громадянський конфлікт», АТО, ООС, «гібридна війна», однак далі в роботі послуговується поняттям «війна» та аналізує тільки його, тому бракує теоретичного обґрунтування такого вибору терміна, адже в українському інформаційному просторі окресленого періоду воєнних дій превалюють саме лексеми-аббревіатури «АТО» (антитерористична операція) та «ООС» (операція об'єднаних сил).

2. У підрозділі 2.1. «Статус автора-спостерігача за подіями як комуніканта» виділено дві ролі некомбатанта, а саме оповідача та модератора. однак дослідниця більше уваги приділила ролі оповідача, описуючи її через приклади з текстів. Склалося враження, що роль модератора є другорядною і не такою важливою, а тому варто було б тут про це або чітко прописати, або ширше проаналізувати.

3. На стор. 66 дослідниця стверджує: «На наше переконання, автори-учасники подій (комбатанти) першочергово мають намір репрезентувати суб'єктивну воєнну дійсність, персональний емоційний досвід війни». Проте в роботі бракує пояснень щодо «емоцій війни» з позиції саме автора-учасника подій.

Висновок

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і ніяким чином не ставлять під сумнів і не применшують наукову новизну, теоретичне та практичне значення здобутих результатів. Дисертація Аліни Олегівни Червінчук є ґрунтовним дослідженням, яке містить комплексне та всебічне вивчення особливостей репрезентації феномену війни в українській воєнній документалістиці.

Отже, кандидатська дисертація Аліни Олегівни Червінчук «Феномен війни в інформаційному просторі України 2015-2018 рр. (за матеріалами воєнної документалістики)» становить самостійне, якісне, ґрунтовне дослідження, яке повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії і скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії з галузі знань 06 «Журналістика» за спеціальністю 061 «Журналістика».

Кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри видавничої справи та редагування
Запорізького національного університету

Н.М.Лебідь

Лідисе Лебідь Н.М. завідує
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
Запорізький національний
університет

О.А. Троцько